

**Diagnoza implementacji kompetencji kluczowych
w kontekście potrzeb, uwarunkowań lokalnych
i regionalnych oświaty
oraz rynku pracy**

**Zespół Szkół nr 23
we Wrocławiu**

Opracowanie: Agnieszka Zembrzuska

Wrocław 2010

Copyright © by Dolnośląska Szkoła Wyższa
Wrocław 2010

SZKOŁA KLUCZOWYCH KOMPETENCJI. Ponadregionalny program rozwijania umiejętności uczniów szkół ponadgimnazjalnych Polski centralnej i południowo – zachodniej” realizowany jest w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia: Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia

Publikacja dystrybuowana jest bezpłatnie

LIDER PROJEKTU

Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie

20-209 Lublin, ul. Mełgiewska 7-9

tel./fax +48 817491777

email: Sekretariat@wsei.lublin.pl

PARTNER PROJEKTU

Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu

53-609 Wrocław, ul. Wagonowa 9

tel./fax +48 713561538

email: skk@dswe.pl

Spis treści

1. WSTĘP	5
1.1. Informacje dotyczące dokumentów stanowiących podstawę analizy.....	6
1.2. Informacje o przeprowadzonych wywiadach.....	6
1.3. Inne źródła danych dla diagnozy	7
2. MIKROEKONOMICZNE ORAZ SPOŁECZNE OTOCZENIE SZKOŁY	
2.1. Położenie geograficzne szkoły	8
2.2. Regionalny i lokalny rynek pracy	10
2.3. Lokalne instytucje oraz inicjatywy mające wpływ na sytuację lokalnego rynku pracy.....	14
2.4. Prognozy demograficzne	16
3. CHARAKTERYSTYKA SZKOŁY	
3.1. Krótki opis bazy dydaktycznej	19
3.2. Charakterystyka uczniów szkoły	22
3.3. Charakterystyka kadry pedagogicznej.....	24
3.4. Współpraca szkoły z instytucjami samorządu lokalnego, pracodawcami, instytucjami pozarządowymi.....	25
3.5. Funkcjonujące w szkole inicjatywy uczniowskie	26
3.6. Planowane kierunki rozwoju szkoły.....	27
4. KOMPETENCJE KLUCZOWE I ZAWODOWE	
4.1. Możliwości zatrudnienia i funkcjonowanie absolwentów na lokalnym oraz regionalnym rynku pracy	28
4.2. Współpraca szkoły z pracodawcami	29
5. KOMPETENCJE KLUCZOWE W PROCESIE DYDAKTYCZNYM	
5.1. Znajomość zagadnienia kompetencji kluczowych przez kadre pedagogiczną.....	29
5.2. Dotychczasowe doświadczenia w kształtowaniu kompetencji kluczowych w procesie dydaktycznym	31
5.3. Formy realizacji podstawy programowej.....	32

5.4. Dotychczasowe doświadczenia szkoły w projektach współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w kontekście kształtowania kompetencji kluczowych	32
6. PODSUMOWANIE	
6.1. Wnioski	33
6.2. Rekomendacje	34

---

1. WSTĘP

Diagnoza Zespołu Szkół nr 23 we Wrocławiu została wykonana na potrzeby projektu „Szkoła Kluczowych Kompetencji. Ponadregionalny program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski centralnej i południowo-zachodniej”. Projekt jest realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia: Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia – projekty konkursowe na podstawie Umowy z Ministerstwem Edukacji Narodowej. Rolę lidera projektu pełni Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie, partnerem zaś jest Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu. **Okres realizacji projektu trwa od 01.10.2009 do 31.12.2013 r.**

Celem ogólnym projektu jest podniesienie do grudnia 2013 r. poziomu kompetencji kluczowych uczniów szkół ponadgimnazjalnych o profilu zawodowym w Polsce centralnej i południowo-zachodniej, umożliwiające im aktywne uczestnictwo w rynku pracy i gospodarce opartej na wiedzy. Cele szczegółowe projektu to: 1) wsparcie procesu rozwijania poziomu kompetencji kluczowych 4000 uczniów z 40 szkół w ramach programów nauczania; 2) zwiększenie dostępności do pozalekcyjnych, uzupełniających, efektywnych i innowacyjnych form rozwijania kompetencji kluczowych (Wakacyjne Obozy Naukowe, Koła Naukowe, Studium Kompetentnych Liderów, Przedsiębiorstwo Symulacyjne); 3) wsparcie nauczycieli przy tworzeniu i realizacji procesu dydaktycznego opartego na programach autorskich uwzględniających kształtowanie kompetencji kluczowych w zakresie nauczania przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, ICT, języków obcych i przedsiębiorczości; 4) zwiększenie współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy nauczycielami z 4 województw i 40 szkół.

Projekt skierowany jest do szkół z województw: dolnośląskiego, opolskiego, wielkopolskiego oraz warmińsko-mazurskiego. Łącznie do projektu zostanie zakwalifikowanych 40 szkół, średnio po 10 z każdego województwa.

Efektem projektu będzie wypracowanie i realizacja w 40 szkołach autorskich programów nauczania opracowanych przez 160 nauczycieli, uwzględniających kompetencje kluczowe w zakresie przedmiotów:

- matematyczno-przyrodniczych, ze szczególnym uwzględnieniem matematyki;
- technologii informacyjno-komunikacyjnych(ICT);

- języków obcych;
- przedsiębiorczości.

W rezultacie udziału w projekcie: 4000 uczniów zostanie objętych nauczaniem na podstawie autorskich programów; 1600 uczniów weźmie udział w Wakacyjnych Obozach Naukowych i Kołach Naukowych; 240 uczniów będzie uczestniczyć w Studium Kompetentnych Liderów; 400 uczniów będzie uczestniczyć w Przedsiębiorstwie Symulacyjnym; powstaną raporty, publikacje, artykuły; 4000 uczniów nabędzie umiejętność praktycznego wykorzystania kompetencji kluczowych; 4000 uczniów podniesie wiedzę i umiejętności w zakresie kompetencji kluczowych; zostanie nawiązana współpraca pomiędzy nauczycielami z różnych szkół i województw.

Celem diagnozy jest analiza sytuacji szkoły z uwzględnieniem jej uwarunkowań lokalnych (rozwój ekonomiczny, zasoby, rynek pracy, demografia) pod kątem głównego celu projektu, jakim jest podniesienie poziomu kompetencji kluczowych uczniów szkół ponadgimnazjalnych o profilu zawodowym. Taka diagnoza stanowić ma punkt wyjścia dla pracy w ramach warsztatów z nauczycielami, których zadaniem jest opracowanie programów autorskich wzmacniających kompetencje kluczowe uczniów.

1.1. Informacje dotyczące dokumentów stanowiących podstawę analizy

Podstawą analizy były:

- dokumenty aplikacyjne do projektu „Szkoła Kluczowych Kompetencji”, złożone przez ZS nr 23 we Wrocławiu;
- rejestrowana na dyktafonie dyskusja/wywiad otwarty pt. „Szanse i oczekiwania szkoły w kontekście udziału w projekcie” z udziałem dyrektora ZS nr 23, wicedyrektora oraz 4 nauczycieli;
- kwestionariusze dla nauczycieli;
- kwestionariusz dla dyrektora;
- strona internetowa szkoły: <http://www.zs23.wroclaw.pl/>.

1.2. Informacje o przeprowadzonych wywiadach

16 kwietnia 2010 r. przeprowadzono dyskusję/wywiad otwarty z dyrektorem szkoły, wicedyrektorem oraz czterema nauczycielami uczestniczącymi w projekcie. Wywiad dotyczył charakterystyki szkoły, określenia jej mocnych oraz słabych stron oraz oczekiwanych rezultatów uczestnictwa szkoły w projekcie w odniesieniu do wzmacniania kluczowych kompetencji uczniów.

Ponadto 4 nauczycieli, biorących udział w projekcie wypełniło kwestionariusze, w których m.in. pytano o problemy, na jakie napotykają w pracy, zalety pracy na-

uczyciela, obszary wymagające zmiany, spodziewane efekty uczestnictwa w projekcie. Odrębną kwestionariusz wypełniła dyrektor ZS nr 23.

1.3. Inne źródłach danych dla diagnozy

Do sporządzenia diagnozy skorzystano również z następujących źródeł internetowych (strony WWW oraz materiały zamieszczone online):

- Centrum Integracji Społecznej, <http://www.cis.wroclaw.pl/>;
- Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy: <http://www.dwup.pl/>;
- Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej województw, nr 4/2009, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa kwiecień 2010, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_oz_informacja_o_sytuacji_spol_gosp_wojewodztw_4_2009.pdf;
- Informacja sytuacji na rynku pracy w województwie dolnośląskim w lutym 2010 roku, DWUP, <http://www.dwup.pl/>;
- Inwestycje zagraniczne we Wrocławiu, Biuro Rozwoju Gospodarczego – Dział Wspierania Przedsiębiorczości, Wrocław 2009, http://wrosystem.um.wroc.pl/beta_4/webdisk/2f5a2f44-c433-4d77-b2e6-1fb1b62e3abc/i_zagraniczne_sierpien2009.pdf;
- Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym Polski w latach 2000–2009, GUS, Materiał na konferencję prasową w dniu 28 stycznia 2010 r., http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_lu_podsta_info_o_rozwoju_demograf_polski_2000-2009.pdf;
- Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu, <http://www.pup-wroclaw.pl/>;
- Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie dolnośląskim w I półroczu 2009 roku, DWUP, <http://www.dwup.pl/>;
- Rocznik demograficzny, GUS, Warszawa 2009, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_rocznik_demograficzny_2009.pdf;
- Serwis Urzędu Miejskiego Wrocławia, <http://www.wroclaw.pl/>;
- Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do 2020 roku – załącznik, Sejmik Województwa Dolnośląskiego, Wrocław 2005, http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/_temp_/zalacznik.pdf;
- Urząd Statystyczny we Wrocławiu, <http://www.stat.gov.pl/wroc/>;
- Wydział Edukacji i Nauki Urzędu Marszałkowskiego, <http://www.umwd.dolnyslask.pl/edukacja-i-nauka>.

2. MIKROEKONOMICZNE ORAZ SPOŁECZNE OTOCZENIE SZKOŁY

2.1. Położenie geograficzne szkoły

Zespół Szkół nr 23 usytuowany jest w centrum Wrocławia, stolicy Dolnego Śląska, w bezpośrednim sąsiedztwie dworca kolejowego oraz autobusowego.

Województwo dolnośląskie położone jest w południowo-zachodniej Polsce, na terenach, które zostały przyłączone do Polski w 1945 r. Składa się z 26 powiatów, 4 miast na prawach powiatu, 169 gmin oraz 89 miast (główne miasta poza Wrocławiem to: Wrocław, Wałbrzych, Legnica, Jelenia Góra, Lubin). Województwo obejmuje obszar 19,9 tys. km², na którym mieszka 2,9 mln osób, tj. 7,5% ogółu ludności kraju. Gęstość zaludnienia wynosi 144 osoby na 1 km² (3. lokata w kraju). W 91 miastach Dolnego Śląska mieszka 70,3% ludności (najwyższy wskaźnik po woj. śląskim)¹. Od Zachodu Dolny Śląsk graniczy z Niemcami, od południa z Republiką Czeską, od wschodu z woj. opolskim, a od północnego zachodu z woj. lubuskim. Wrocław położony jest niedaleko od Pragi, Berlina oraz Drezna. Ukształtowanie terenu województwa jest górzysto-nizinne, na południu znajdują się góry Sudety, na północnym zachodzie równina zwana Niziną Śląską, od wschodu zaś Nizina Śląsko-Łużycka. Region przecina żeglowna rzeka Odra wraz z dopływami. Klimat ma charakter umiarkowany, jest to najcieplejszy rejon Polski (z wyjątkiem obszarów górzystych). Województwo zajmuje obszar prawie 20 tys. km², co stanowi 6,4% powierzchni całego kraju i 7. miejsce w Polsce. Z ogólnej powierzchni regionu 29,4% przypada na lasy i grunty leśne, 52,8% na użytki rolne. Województwo dolnośląskie podzielone zostało na 4 jednostki terytorialne szczebla NTS 3² (podregiony: jeleniogórsko-wałbrzyski, legnicki, wrocławski i miasto Wrocław).³

Dolny Śląsk to jeden z najbardziej uprzemysłowionych regionów Polski (czwarte miejsce w kraju). Najważniejsze gałęzie przemysłu to: przemysł spożywczy, chemiczny, maszynowy, wydobywczy, energetyczny, ceramiczny, szklarski i włókienniczy⁴.

Teren Dolnego Śląska naznaczony jest w związku z tym dużym poziomem dewastacji i degradacji niektórych obszarów. Dotyczy to szczególnie Legnicko-Głogowskiego Obszaru Miedziowego, obszaru wałbrzysko-noworudzkiego (węgiel kamienny), turoszowskiego (węgiel brunatny) oraz terenów byłych baz wojskowych

¹ Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej województw, nr 4/2009, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, kwiecień 2010, s. 63, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_oz_informacja_o_sytuacji_spol_gosp_wojewodztw_4_2009.pdf

² Nomenklatura jednostek terytorialnych do celów statystycznych dla Polski (NTS) wdrażana od lipca 2000 r.

³ Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do 2020 roku, Sejmik Województwa Dolnośląskiego, Wrocław 2005, http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/_temp_/zalacznik.pdf, s. 4.

⁴ Tamże, s. 19.

(Legnica, okolice Jeleniej Góry – surowce skalne). Województwo dolnośląskie ma bardzo wysoki stopień emisji zanieczyszczeń do powietrza⁵.

Wrocław jest największym miastem Dolnego Śląska (pow. 293 km²), czwartym co do wielkości w Polsce, i liczy ok. 630 tys. mieszkańców (18% ludności województwa). Przez miasto przepływa duża rzeka Odra oraz jej cztery dopływy, co sprawia, że cechą charakterystyczną miasta jest jego rozczłonkowanie na 12 wyspach oraz sieć mostów (ok. 100). Zabytkowa część miasta to Ostrów Tumski z katedrą i licznymi kościołami oraz Rynek z Ratuszem i okolicznymi uliczkami. Znanymi zabytkami architektury są ponadto Aula Leopoldyńska w gmachu Uniwersytetu Wrocławskiego i Hała Stulecia wpisana na listę światowego dziedzictwa kulturowego UNESCO. Wrocław jest dużym centrum kultury, w którym działają teatry, opera, filharmonia, liczne muzea i galerie, kina i biblioteki. Każdego roku organizowanych jest wiele uznanych krajowych i międzynarodowych festiwali teatralnych, muzycznych, plastycznych i filmowych. Ponadto na uwagę zasługują tereny zielone: Ogród Botaniczny, Ogród Zoologiczny, olbrzymi Park Szczytnicki z Ogrodem Japońskim oraz pomniejsze parki, rozmieszczone w różnych częściach miasta. Wrocław to miasto uniwersyteckie, w którym istnieje 12 publicznych szkół wyższych (m.in. Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Przyrodniczy, Uniwersytet Ekonomiczny, Politechnika Wrocławska, Akademia Medyczna, Akademia Muzyczna, Akademia Sztuk Pięknych, Akademia Wychowania Fizycznego) oraz 22 niepubliczne szkoły wyższe. W mieście działają też szkoły policealne, publiczne i niepubliczne szkoły średnie oraz podstawowe.

Wrocław to również ważny węzeł komunikacyjny, leżący na przecięciu dróg wschód–zachód i północ–południe, łączący ze sobą Kraków i Berlin (A4/E40) i oraz Warszawę i Pragę (E67). W mieście są też: międzynarodowy port lotniczy, dworce kolejowe (Dworzec Główny właśnie oddano do generalnego remontu), porty żeglugi rzecznej. Wrocław szykuje się obecnie do organizacji EURO 2012, w związku z czym przeprowadzanych jest wiele inwestycji o charakterze komunikacyjnym oraz infrastrukturalnym. Główne gałęzie przemysłu to przemysł środków transportu, maszynowy, elektrotechniczny, konstrukcji metalowych oraz spożywczy.

Wrocław jest miastem partnerskim 11 miast na świecie: Wiesbaden (Niemcy), Drezna (Niemcy), Charlotte (USA), Guadalajary (Meksyk), Ramat Gan (Izrael), Bredy (Holandia), Departamentu La Vienne (Francja), Lwowa (Ukraina), Kowna (Litwa), Hradca Kralove (Czechy), Grodna (Białoruś). Współpraca dotyczy sfery kulturalnej, społecznej i gospodarczej.

---

⁵ Tamże, s. 5.

2.2. Lokalne instytucje oraz inicjatywy mające wpływ na sytuację lokalnego rynku pracy

Dolny Śląsk należy do najlepiej rozwijających się regionów Polski, a Wrocław do najlepiej rozwijających się i najbogatszych miast Polski (PKB na mieszkańca jest o ponad 40% wyższy od średniej krajowej). Budżet wydatków Wrocławia na 2010 r. ustalono na ok. 3,6 mld zł, podczas gdy szacowane dochody mają wynieść ok. 3,3 mld zł (wydatki w 2009 roku szacowano na prawie 3,99 mld zł)⁶. Plasuje to miasto zaraz po Warszawie i Krakowie. Dochód na mieszkańca w 2009 r. wynosił 48 072,21 zł. W 2007 r. produkt krajowy brutto na mieszkańca wytworzony we Wrocławiu stanowił 147,8% średniej krajowej i wynosił 45 623 zł., a wzrost gospodarczy ukształtował się na poziomie 12,8%, wobec 6,5% dla Polski i był jednym z najwyższych wskaźników w kraju.

W międzynarodowej ocenie ratingowej Fitch Ratings z Londynu w lipcu 2009 Wrocław uzyskał wynik „A-” (A minus), a długoterminowa perspektywa ratingu określona została jako stabilna⁷. Rating magazynu „Forbes” w maju 2008 przyznał stolicy Dolnego Śląska najwyższą ocenę spośród polskich miast (4 kryteria: kompetencje urzędników, szybkość i sprawność załatwiania spraw w instytucjach, otwartość polityków i urzędników na problemy i postulaty biznesu, organizacja infrastruktury miejskiej – drogi, komunikacja, zagospodarowanie przestrzenne). Z kolei rating Foreign Direct Investment z lutego 2008, zatytułowany „European Cities & Regions of the Future 2008/2009” wymienia Wrocław jako jedno z trzech polskich miast (obok Warszawy i Krakowa) znajdujących się w europejskiej inwestycyjnej ekstralidze (50 miast i regionów)⁸.

⁶ <http://www.wroclaw.pl/m124920/>.

⁷ <http://www.wroclaw.pl/p/814/>.

⁸ Inwestycje zagraniczne we Wrocławiu, Biuro Rozwoju Gospodarczego – Dział Wspierania Przedsiębiorczości, Wrocław 2009, s. 6, http://wrosystem.um.wroc.pl/beta_4/webdisk/2f5a2f44-c433-4d77-b2e6-1fb1b62e3abc/i_zagraniczne_sierpień2009.pdf.

Podstawowe dane ekonomiczne z 2009 dla Wrocławia i Dolnego Śląska przedstawia tabela 1. zamieszczona poniżej.

	Wrocław	Dolny Śląsk
Liczba ludności	632,1 tys.	2 878,4 tys.
Liczba przedsiębiorstw	95 813	316,1
- w tym spółki handlowe (ogółem)	11 170	22 311
- w tym spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	2984	6229
Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	65 811 (181 podmiotów zagranicznych)	226 124
Bezrobocie	4,2%	12,3%
Minimalne miesięczne wynagrodzenie	1276 zł	1126 zł
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie	3 215,75 zł	3 116,52 zł

Tab. 1. Podstawowe dane na temat Wrocławia i Dolnego Śląska.

Źródło: GUS, I kwartał 2009 r. (za: Inwestycje zagraniczne we Wrocławiu, Biuro Rozwoju Gospodarczego – Dział Wspierania Przedsiębiorczości, Wrocław 2009, s. 5, http://wrosystem.um.wroc.pl/beta_4/webdisk/2f5a2f44-c433-4d77-b2e6-1fb1b62e3abc/i_zagraniczne_sierpien2009.pdf).

Pod względem inwestycji Wrocław zajmuje drugie miejsce w Polsce (po Warszawie). Dynamicznie rozwijają się okoliczne gminy, które konsekwentnie przyciągają międzynarodowy kapitał, np. Kobierzyce. Na sytuację lokalnego rynku pracy wpływ mają planowane w 2012 Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej EURO 2012, których współorganizatorami są Polska i Ukraina. Od 2008 r. prowadzone są w mieście i jego okolicach wysokonakładowe inwestycje, obejmujące budowę Stadionu Miejskiego, modernizację i rozbudowę sieci autostrad oraz dróg dojazdowych, dworców i linii kolejowych, lotniczego, hoteli oraz restauracji, a także atrakcji turystycznych⁹. Organizacja EURO 2012, poza niewątpliwą wartością promocyjną kraju, to też możliwość tworzenia nowych miejsc pracy w ciągu najbliższych kilku lat.

Obecnie Wrocław kandyduje też do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury 2016. Celem tej imprezy jest ukazanie bogactwa, różnorodności i pokrewieństwa kultur europejskich oraz pogłębienie wzajemnej znajomości wśród obywateli Europy. Status ESK, o jaki stara się Wrocław, sprzyjałby promocji miasta i regionu w Europie i na świecie, turystyce, organizacji wielu przedsięwzięć kulturalnych, inwestycjom towarzyszącym, rewitalizacji miasta oraz poszerzyłby lokalny rynek pracy.

W mieście i okolicach obecne są następujące branże przemysłu: transportowy, motoryzacyjny (Volvo, Wabco, Toyota, Faurecia, Bosch), chemiczno-farmaceu-

⁹ <http://www.2012.org.pl>.

tyczna (3M, Maco Pharma, US Pharmacia), elektroniczny, sprzętu AGD (Whirlpool, Fagor-Mastercook, Electrolux). Ostatnio bardzo dobrze rozwija się przemysł elektroniczny (LG, Toshiba, Siemens). Stworzono centra badawczo-rozwojowe i usługowe (Siemens, Capgemini, Hewlett-Packard, Macopharma), Wrocław to drugie pod względem wielkości centrum usług finansowych w Polsce (bankowość, usługi audytorskie i leasingowe, windykacja należności). W mieście tworzone jest obecnie centrum informatyczno-usługowe IBM. Działają tutaj również wielkie firmy leasingowe i windykacyjne, siedzibę mają liczne banki.

W mieście swoje siedziby mają: Dolnośląska Izba Gospodarcza, Wrocławska Izba Gospodarcza, Zachodnia Izba Gospodarcza, Business Centre Club Łoża Dolnośląska, Dolnośląska Izba Turystyki, Dolnośląska Izba Rzemieślnicza, Polska Izba AGD, Convention Bureau Wrocław (instytucja promująca Wrocław oraz wspierająca organizację konferencji, kongresów lub eventów biznesowych). Mieszczą się też tutaj: oddział Brytyjsko-Polskiej Izby Handlowej oraz biuro regionalne Polsko-Niemieckiej Izby Przemysłowo-Handlowej. Działalnością informacyjną, szkoleniową i doradczą zajmują się: Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego, Wrocławskie Centrum Transferu Technologii, Centrum Wspierania Biznesu przy Stowarzyszeniu Rozwoju Przedsiębiorczości, Wrocławska Izba Gospodarcza, Agencja Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej SA¹⁰. W latach 2008–2012 zagraniczni inwestorzy zaplanowali stworzenie około 3 tys. nowych miejsc pracy¹¹.

Mimo dynamicznego rozwoju gospodarczego Wrocławia i regionu bezrobocie jest problemem, z którym trzeba się stale mierzyć. W marcu 2010 stopa bezrobocia we Wrocławiu wynosiła 6% (zarejestrowanych było ok. 18,5 tys. bezrobotnych), podczas gdy dla województwa dolnośląskiego wynosiła ona 13,8 % (zarejestrowanych ok. 164 tys. bezrobotnych)¹². W końcu marca 2010 we Wrocławiu było 2172 zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 18–24 lat (z czego 1251 stanowiły kobiety), 5283 bezrobotnych w wieku 25–34 lat (z czego 3035 to kobiety). Grupa bezrobotnych osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym wynosiła 4251 (2297 to kobiety), 1909 to absolwenci szkół średnich ogólnokształcących (w tym 1147 kobiet), a 3570 z zasadniczym zawodowym (1266 to kobiety)¹³.

W końcu 2008 r. w strukturze pracujących na Dolnym Śląsku najliczniejszą grupę stanowili pracujący w usługach rynkowych (41,9%) oraz w przemyśle i budow-

¹⁰ <http://www.wroclaw.pl>.

¹¹ Dane Agencji Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej, za: Inwestycje zagraniczne we Wrocławiu, Biuro Rozwoju Gospodarczego – Dział Wspierania Przedsiębiorczości, Wrocław 2009, s. 11, http://wrosystem.um.wroc.pl/beta_4/webdisk/2f5a2f44-c433-4d77-b2e6-1fb1b62e3abc/i_zagraniczne_sierpie-n2009.pdf.

¹² <http://www.stat.gov.pl/wroc/>.

¹³ Bezrobotni według wieku, wykształcenia, etc. – powiat grodzki – I kwartał 2010, <http://www.pup-wroclaw.pl/pliki/File/statystyka/2009/KWAGRODZKImarzec2010.pdf>.

nictwie (32,6%), a w sektorze prywatnym zatrudnionych było 76,5% ogółu pracujących (średnio w kraju 76,0%). W 2009 r. zaznaczył się tutaj największy w kraju wzrost przeciętnego zatrudnienia w budownictwie (o 17,6% wobec wzrostu średnio w kraju o 5,3%), podczas gdy przeciętne zatrudnienie w przemyśle spadło o 5,7% (w kraju spadek o 5,5%)¹⁴. W czerwcu 2009 w porównaniu do stanu sprzed roku najwięcej bezrobotnych przybywało wśród: robotników przemysłowych i rzemieślników, techników i innego średniego personelu, specjalistów, operatorów i monterów maszyn i urządzeń¹⁵. Przykładowo, takie zawody jak technik ekonomista czy technik handlowiec należą właśnie do grupy zawodów nadwyżkowych, dla których oferta miejsc pracy jest bardzo ograniczona (w zawodzie technika ekonomisty napływ bezrobotnych 63-krotnie przewyższył liczbę zgłoszonych ofert pracy). Za to w przypadku przedstawiciela handlowego czy pracownika administracyjnego liczba ofert pracy prawie dwukrotnie przewyższała liczbę bezrobotnych¹⁶. Pozwala to spodziewać się, że sytuacja absolwentów ZS nr 23 we Wrocławiu jest i będzie dość trudna na rynku pracy. Struktura zawodowa bezrobotnych nie ulega specjalnym zmianom od lat i na listach rankingowych nadal przodują „zawody reprezentujące robotników przemysłowych i rzemieślników, robotników budowlanych, robotników przy pracach prostych oraz techników, zwłaszcza z wykształceniem ekonomicznym, mechanicznym, budowlanym i rolniczym”¹⁷. Najbardziej poszukiwanymi pracownikami są m. in. sprzedawca, robotnik budowlany, murarz, magazynier, szwaczka, kucharz, czy kelnerka¹⁸.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2009 r. na Dolnym Śląsku wynosiło 3310 zł, wzrosło w skali roku o 4,9% (w kraju o 4,4%) i było niższe o 0,2% od średniego wynagrodzenia w kraju. Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w województwie wyniosła 1515 zł (o 1,8% mniej niż średnio w kraju), a rolników indywidualnych 1014 zł (o 11,3% więcej od średniej krajowej)¹⁹.

Działania na rzecz bezrobotnych podejmuje Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu. W zakres jego działań wchodzi: pośrednictwo pracy, organizowanie

---

¹⁴ Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej województw, nr 4/2009, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa kwiecień 2010, s. 63, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_oz_informacja_o_sytuacji_spol_gosp_województw_4_2009.pdf.

¹⁵ Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie dolnośląskim w I półroczu 2009 roku, DWUP, <http://www.dwup.pl/>, s. 4.

¹⁶ Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie dolnośląskim w I półroczu 2009 roku, DWUP, <http://www.dwup.pl/>, s. 8–9.

¹⁷ Tamże, s. 17.

¹⁸ Tamże, s. 19.

¹⁹ Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej województw, nr 4/2009, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa kwiecień 2010, s. 63, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_oz_informacja_o_sytuacji_spol_gosp_województw_4_2009.pdf.

i realizacja szkoleń i kursów (w ramach których bezrobotni mogą uzyskiwać, uzupełniać lub doskonalić umiejętności i kwalifikacje zawodowe lub ogólne, potrzebne do wykonywania pracy), prowadzenie Klubów Pracy oraz oferowanie poradnictwa zawodowego, dystrybucja zasiłków i stypendiów dla bezrobotnych. Niektóre z projektów realizowane są ze środków unijnych Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Również inne podmioty publiczne i niepubliczne podejmują się realizacji projektów, których celem jest aktywizacja osób bezrobotnych lub poszukujących pracy. We Wrocławiu działa również Centrum Integracji Społecznej, powołane w 2005 r. jako jednostka pomocnicza Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej we Wrocławiu. Celem CIS-u jest „aktywizacja zawodowa i społeczna osób, które znalazły się w trudnej sytuacji na rynku pracy, zwłaszcza osób trwale bezrobotnych, uzależnionych, opuszczających zakłady karne, bezdomnych, chorych psychicznie i niepełnosprawnych”²⁰.

2.3. Prognozy demograficzne

Ludność Dolnego Śląska liczy niespełna 3 mln osób, w tym Wrocław zamieszkuje 630 tys. mieszkańców. Według danych GUS od lat 80. XX w. liczba ludności miasta nie zmienia się dramatycznie, lecz waha się w granicach 620–640 tys. Pod względem wielkości zaludnienia Dolny Śląsk zajmuje 5. miejsce w Polsce (po woj. mazowieckim, śląskim, wielopolskim i małopolskim). Gęstość zaludnienia wynosi 144 osoby na 1 km² (3. lokata w kraju). Średnia krajowa to 122 osoby, średnia w UE to 120 osób na km². Mężczyźni stanowią 48% ogółu mieszkańców. W 2009 r. zawarto 1162 małżeństwa, było 1608 urodzeń żywych, 1625 zgonów, przyrost naturalny wynosił -17²¹.

Według prognoz demograficznych, przytoczonych w załączniku do Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku, na lata 2003–2020 przewidywana jest długookresowa tendencja spadkowa liczby ludności, z niewielkimi okresami wzrostów, szczególnie w latach 2005–2015, co ma związek z wyżym demograficznym z lat 80. XX w. Po 2015 r. liczba urodzeń będzie wykazywać tendencję spadkową, a zgonów utrzyma się na wysokim poziomie²².

Stopień urbanizacji demograficznej województwa dolnośląskiego jest wysoki, w końcu 2004 r. w miastach mieszkało aż 71% ludności (średnia dla Polski to 61,5%). Poziom ten jednak maleje, co ma związek ze zjawiskiem suburbanizacji (migracje

²⁰ http://www.cis.wroclaw.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=69&Itemid=62.

²¹ Dane GUS zawarte na www.wroclaw.pl.

²² Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do 2020 roku – załącznik, Sejmik Województwa Dolnośląskiego, Wrocław 2005, s. 6, http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/_temp/_zalacznik.pdf.

ludności z miast do podmiejskich miejscowości). Największe miasta województwa to: Wrocław (636 tys.), Wałbrzych (127 tys.), Legnica (106 tys.) i Jelenia Góra (87 tys.), przy czym w porównaniu do 1999 r. we Wrocławiu liczba mieszkańców utrzymuje się na podobnym poziomie, a w pozostałych miastach maleje²³.

W województwie dolnośląskim odsetek osób z wykształceniem wyższym jest wysoki i wynosił w 2002 r. 10,3% ludności (średnia w kraju to 10,2%) w wieku 15 lat i więcej (5. miejsce w kraju). Większość osób z wyższym wykształceniem zamieszkuje miasta. Wykształcenie średnie i policealne ma 34,4% ludności województwa dolnośląskiego (w kraju 32,6%), zasadnicze zawodowe 24,1% (w kraju 24,1%), a podstawowe (ukończone, nieukończone i bez wykształcenia) 31,2% (w kraju 33,1%)²⁴.

Zjawiskiem nasilającym się jest starzenie się społeczeństwa Dolnego Śląska (podobnie jak całego kraju), co jest związane z niskim przyrostem naturalnym w długim okresie (choć obecnie notuje się jego wzrost) i gwałtownym zwiększeniem się liczby osób w wieku poprodukcyjnym, a także migracjami zarobkowymi ostatnich lat. Przykładowo, mediana wieku ludności w roku 2005 w województwie wynosiła dla mężczyzn 35,5 lat, a dla kobiet 40,5 (średnia krajowa dla obu płci to 35 lat), w 2008 r. zaś 36,3 dla mężczyzn i 41,1 dla kobiet (średnia krajowa dla obu płci wynosiła 37,5 lat)²⁵. Tabela 2. pokazuje prognozy zmian poszczególnych grup wiekowych (przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny) do roku 2020.

Lata	Przedprodukcyjny	Produkcyjny	Poprodukcyjny
2004	19,5	65,1	15,4
2005	18,9	65,6	15,5
2010	16,5	66,2	17,3
2015	15,3	63,7	21,0
2020	14,9	60,3	24,8

Tabela 2. Prognozy zmian udziału poszczególnych grup wiekowych (w %) do roku 2020.

Źródło: Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do 2020 roku – załącznik, Sejmik Województwa Dolnośląskiego, Wrocław 2005, s. 8, http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/_temp_/zalacznik.pdf.

²⁰ http://www.cis.wroclaw.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=69&Itemid=62.

²¹ Dane GUS zawarte na www.wroclaw.pl.

²² Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do 2020 roku – załącznik, Sejmik Województwa Dolnośląskiego, Wrocław 2005, s. 6, http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/_temp_/zalacznik.pdf.

²³ Tamże, s. 7.

²⁴ Tamże, s. 8–9.

²⁵ Rocznik demograficzny, GUS, Warszawa 2009, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_rocznik_demograficzny_2009.pdf.

Według prognoz opracowanych przez GUS dla Polski do 2035 r.:

1. Współczynnik dzietności ogólnej będzie systematycznie wzrastał – 1,30 w 2007 r., 1,42 w 2015 r., do wartości około 1,45 w 2020 r.;
2. Poziom umieralności będzie się obniżał, sprzyjając wydłużaniu przeciętnego trwania życia;
3. W 2020 roku liczba ludności Polski osiągnie 37,8 mln, a w 2035 r. – 36 mln, w prognozowanym okresie liczba ludności Polski zmniejszy się o 1,8 mln;
4. Liczba dzieci i młodzieży w wieku 0–17 lat zmniejszy się z 7349, 7 tys. w 2008 r. do 5632, 1 tys. w 2035 r., tj. o ponad 1,7 mln osób;
5. Liczba osób w wieku produkcyjnym w całym okresie prognozy będzie ulegać systematycznemu zmniejszaniu z poziomu 24,6 mln w 2008 r. do 20,7 mln w 2035 r. (czyli prawie o 4,0 mln osób, największy spadek przewidywany jest na lata 2015–2020);
6. W 2035 roku liczba osób w wieku poprodukcyjnym osiągnie prawie 9,6 mln wobec 6,2 mln w 2008 r.²⁶.

2.4. Kompetencje kluczowe a lokalny rynek pracy

W załączniku do Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego do 2020 roku, wydanej w 2005 r., próżno szukalibyśmy pojęcia „kompetencje kluczowe”, choć znajdziemy takie określenia jak: „zdolności przystosowawcze”, „mobilność”, „rozwój kapitału ludzkiego” czy „uczenie się przez całe życie”. Zamieszczony tam jest również Krajowy Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia (opracowany na podstawie Narodowego Planu Działania 2007–2013) w odniesieniu do działań regionalnych. Uwzględnia on jednak w swoisty sposób wagę kształcenia i rozwijania określonych umiejętności u młodych ludzi, po to aby radzili sobie w coraz bardziej złożonym i zmiennym świecie. Plan ten prezentuje poniższa tabela 3.

²⁶ Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym Polski w latach 2000–2009, GUS, Materiał na konferencję prasową z 28 stycznia 2010 r., s. 14–16, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_lu_podsta_info_o_rozwoju_demograf_polski_2000-2009.pdf.

Krajowy Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia	
Problematyka	Wnioski dla regionu
1. Aktywne i zapobiegawcze działania dla osób bezrobotnych i biernych zawodowo.	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja zawodowa młodzieży. • Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia. • Rozwój instrumentów i instytucji rynku pracy. • Podwyższanie jakości usług poradnictwa zawodowego.
2. Tworzenie miejsc pracy przedsiębiorstw.	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie i doradztwo dla przedsiębiorców. • Rozbudowa systemu funduszy pożyczkowych i poręczeniowych. • Promocja przedsiębiorczości.
3. Promocja zdolności przystosowawczych i mobilności na rynku pracy.	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki. • Promowanie elastycznych form zatrudnienia.
4. Promowanie rozwoju kapitału ludzkiego i uczenia się przez całe życie.	<ul style="list-style-type: none"> • Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi.
5. Zwiększenie podaży siły roboczej i wspieranie aktywnego starzenia się.	<ul style="list-style-type: none"> • Usprawnienie systemu komunikacji publicznej. • Monitorowanie lokalnych rynków pracy.
6. Działania dotyczące lokalnych dysproporcji w zatrudnieniu.	<ul style="list-style-type: none"> • Doskonalenie systemu informacji o kształceniu ustawicznym. • Aktywizacja zawodowa ludności wiejskiej. • Aktywizacja osób w wieku powyżej 50. roku życia. • Reorientacja zawodowa dla osób odchodzących z rolnictwa. • Rozwój umiejętności zawodowych osób dorosłych powiązany z potrzebami rynku pracy.

Tab. 3. Ustalenia Krajowego Planu Działań na Rzecz Zatrudnienia i wnioski dla regionu.

Źródło: Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do 2020 roku – załącznik, Sejmik Województwa Dolnośląskiego, Wrocław 2005, s. 52, http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/_temp_/zalacznik.pdf.

Wnioski, jakie dla regionu Dolnego Śląska wysnuto z kolei z Narodowej Strategii Integracji Społecznej, dotyczą m.in.: podkreślenia wagi działań podejmowanych na rzecz osób i grup zagrożonych marginalizacją; konieczności uwzględniania w planowanych działaniach niekorzystnych trendów demograficznych (np. starzenie się społeczeństwa, wzrost liczby osób niepełnosprawnych); konieczności uwzględniania trendów makroekonomicznych niosących niekorzystne zmiany niektórym grupom społecznym (bezrobocie, ubożenie niektórych kategorii ludności, uzależnienia, brak równości szans w dostępie do edukacji, zatrudnienia, infrastruktury społecznej i zdrowotnej, kultury itp.); podkreślenia wagi działań mających na celu aktywizację obywatelską²⁷.

W cytowanej już wcześniej Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego do 2020 zwraca się uwagę na niekorzystną sytuację młodzieży na rynku pracy:

„Na koniec 2004 roku ponad 55 tysięcy bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 18–24 lat, tj. 21,4% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Problem ze znalezieniem pracy przez młodych ludzi w województwie dolnośląskim zaostrza się (jego natężenie mierzone stopą bezrobocia wśród tej grupy społeczności zwiększyło się wyraźnie). Taki stan jest odwróceniem sytuacji obserwowanej statystycznie w krajach UE, gdyż sytuacja młodych ludzi poszukujących pracy uległa w nich wyraźnej poprawie. O ile w regionie dolnośląskim stopa bezrobocia wśród młodzieży do 25 lat wynosiła w 2003 roku 46,8% (w podregionie jeleniogórsko-wałbrzyskim nawet 54,5%), to w „starych” krajach Unii Europejskiej jej poziom niewiele przekraczał 15%”²⁸.

To pesymistyczna ocena sytuacji ludzi młodych dopiero wchodzących na rynek pracy. Stopa bezrobocia wśród ludzi do 25. roku życia na Dolnym Śląsku trzykrotnie, a we Wrocławiu dwukrotnie przewyższa stopę bezrobocia w krajach „starej” Unii. Lokalny rynek pracy (podobnie jak krajowy rynek pracy) wykazuje najmniejsze zapotrzebowanie na absolwentów wyższych uczelni, co może też wpływać demotywująco na absolwentów szkół średnich myślących o studiach.

Jednym ze sposobów odpowiadania na problemy społeczno-ekonomiczne w perspektywie długofalowej są działania na polu edukacji. Wydział Edukacji i Nauki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego realizuje dla przykładu zadania edukacyjne, które wynikają z założeń Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego do 2020 roku. Wśród nich warto wymienić następujące działania: Forum Edukacyjne Społeczeństwa Informacyjnego, Dolnośląski System Kształcenia Ustawicznego Nauczycieli, program „**zDolny Śląsk**”, Wojewódzki System Informacji Zawodowej, Dolnośląski System Informacji Pedagogicznej, programy edukacji ekologicznej²⁹. Pozostaje mieć nadzieję, że działania te oraz im podobne wzmocnią kompetencje uczniów i nauczycieli oraz przełożą się w przyszłości na bardziej stabilne i związane z posiadanym wykształceniem kariery zawodowe młodych ludzi.

²⁸ Tamże, s. 11.

²⁹ Więcej na temat działań Wydziału Edukacji i Nauki Urzędu Marszałkowskiego na stronie: <http://www.umwd.dolnyslask.pl/edukacja-i-nauka/programy-edukacyjne-wynikajace-ze-strategii-rozwoju-wojewodztwa-dolnoslaskiego/>.

3. CHARAKTERYSTYKA SZKOŁY

3.1. Krótki opis bazy dydaktycznej

Zespół Szkół nr 23 we Wrocławiu mieści się w przedwojennym budynku z początków XX w. w centrum Wrocławia, blisko dworca kolejowego Wrocław Główny oraz dworca autobusowego PKS. W pobliżu znajdują się linie tramwajowe oraz autobusowe.

W skład zespołu szkół wchodzi 3 jednostki:

1. Technikum nr 12 – nauka trwa 4 lata w systemie dziennym; technikum kształci w zawodach:

Technik Logistyk (podstawowe zagadnienia: planowanie sprzedaży i prognozowanie popytu, organizacja handlu elektronicznego, obsługa systemów informacyjnych wspomagających dystrybucję, planowanie produkcji i zapasów, obsługa zintegrowanych systemów informatycznych wspomagających zarządzanie logistyczne. Praktyki realizowane są w firmach oraz centrach logistycznych i transportowo-spedycyjnych).

Technik Spedytor (podstawowe zagadnienia: podstawy automatyki wytwarzania, układy komunikacyjne w transporcie, zasady tworzenia procesów spedycyjnych z wykorzystaniem różnych gałęzi transportu, obsługa zintegrowanych systemów informatycznych wspomagających zarządzanie logistyczne. Praktyki realizowane są w firmach oraz centrach logistycznych i transportowo-spedycyjnych).

Technik Dróg i Mostów Kolejowych.

2. Szkoła Policealna Nr 12 – nauka trwa 1 rok w systemie dziennym; kształci w zawodach:

Technik Spedytor – absolwenci po Liceum Profilowanym o profilu transportowo-spedycyjnym.

Szkoła Policealna Nr 12 – nauka w systemie zaocznym; kształci w zawodach:

Technik Spedytor – absolwenci po liceum profilowanym o profilu transportowo-spedycyjnym, nauka trwa 1 rok.

Technik Dróg i Mostów Kolejowych – absolwenci po dowolnej szkole średniej, nauka trwa 2 lata.

3. Liceum Profilowane Nr XV – nauka trwa 3 lata w systemie dziennym (nie ma naboru w roku szkolnym 2010/2011).

Profil transportowo-spedycyjny – podstawy automatyki wytwarzania, układy komunikacyjne w transporcie, zasady tworzenia procesów spedycyjnych z wykorzystaniem różnych gałęzi transportu³⁰.

³⁰ Dane ze strony ZS nr 23: <http://www.zs23.wroclaw.pl/sz2.php?gdzie=szko>.

Łącznie w ZS nr 23 uczyło się w roku szkolnym 2008/2009 439 uczniów i zatrudniano 70 nauczycieli. Liczba oddziałów we wszystkich typach szkół zespołu wynosiła 18. W technikum 54% zajęć to przedmioty ogólne, a 39% to przedmioty zawodowe (pozostałe godziny to np. religia czy godzina wychowawcza), w liceum profilowanym 13% to przedmioty zawodowe, natomiast w szkole policealnej 35% to przedmioty ogólne, a 32% zawodowe.

Jeśli chodzi o warunki lokalowe, to w szkole są 23 sale lekcyjne, 6 pracowni (chemiczna, fizyczna, logistyczna, spedycyjna, 3 komputerowe), 5 klasopracowni (historyczna, biologiczna, PO, 2 zawodowe), 1 sala gimnastyczna, siłownia oraz sala rekreacyjna (aula). Przy szkole znajduje się boisko. W szkole codzienne dyżury do dyspozycji uczniów, nauczycieli i rodziców ma pedagog, a dwa razy w tygodniu psycholog.

Jeśli chodzi o środki dydaktyczne, to szkoła wyposażona jest w stopniu zadowalającym (we własnej opinii). Posiada częściowo skomputeryzowaną bibliotekę z dostępem do Internetu (12 stanowisk). Z biblioteki poza uczniami korzystać mogą również pracownicy Wrocławskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli, które do niedawna mieściło się w tym samym budynku. Szkoła posiada klasyczne pomoce dydaktyczne, takie jak mapy, słowniki, modele, mikroskop, jak i nowocześniejsze pomoce – tablicę interaktywną, kamerę, projektor, ekran, komputer z drukarką, rzutnik multimedialny. We wniosku aplikacyjnym i w dyskusji zwrócono jednak uwagę na to, że ilość sprzętu jest dalece niewystarczająca w stosunku do potrzeb. W związku z tym określono zapotrzebowanie: oprogramowanie Adobe Flash Player, urządzenie do geometrii przestrzennej, pomoce do prezentacji brył i figur przestrzennych, kalkulatory grafi, 6 tablic interaktywnych, 4 rzutniki multimedialne, 4 komputery, programy symulacyjne, e-mapy, słowniki specjalistyczne, modele anatomiczne. Szczegółowe wyposażenie poszczególnych sal oraz braki w środkach dydaktycznych znajdują się w poniższej tabeli 4:

Stan aktualny i potrzeby wyposażenia ZS nr 23 w środki dydaktyczne					
Przedmioty realizowane w ramach programu nauczania			Liczba nauczycieli	Wyposażenie w środki dydaktyczne	Potrzeby ewentualnego doposażenia w środki dydaktyczne
	tak	nie			
Informatyka/technologie informacyjno-komunikacyjne	x		1	Pracownie pozyskane w ramach EFS	Program Adobe Flash Player
Matematyka	x		2	Tablica interaktywna	Urządzenie do geometrii przestrzennej, pomoce do prezentacji brył i figur przestrzennych, kalkulatory grafi
Fizyka	x		1		Tablica interaktywna, rzutnik multimedialny, komputer
Chemia	x		3	Digestorium	Tablica interaktywna
Geografia	x		2	Mapy	Tablica interaktywna
Biologia	x		1	Pojedyncze modele narządów anatomicznych człowieka, rozkładany korpus ludzki, mikroskop optyczny z binokulem, kamera, projektor, ekran, drukarka, komputer, rzutnik multimedialny	Tablica interaktywna, modele anatomiczne do pracy w grupach
Przedsiębiorczość	x		2	Rzutnik pisma	Rzutnik multimedialny, komputer, programy symulacyjne (księgowość, rachunkowość, transport), e-mapa
Język angielski	x		4	3 słowniki specjalistyczne, 20 słowników	30 słowników specjalistycznych, tablica interaktywna, komputer, rzutnik multimedialny
Język niemiecki	x		3	15 słowników	30 słowników specjalistycznych, tablica interaktywna, komputer, rzutnik multimedialny
Język rosyjski	x		2	15 słowników	16 słowników specjalistycznych
Zajęcia pozalekcyjne: Sportowe (w ramach SKS) Koła: informatyczne, strzeleckie Koła realizowane w ramach godziny z Karty Nauczyciela: teatralne, Klub Europejski, SKS, koła przedmiotów ogólnokształcących i zawodowych, Dyskusyjny Klub Filmowy	x		65	3 karabinki (na zajęcia koło strzeleckiego), brystol, kredki	

Tabela 1. Stan aktualny i potrzeby wyposażenia ZS nr 23 w środki dydaktyczne.

Źródło: Dokumenty aplikacyjne do projektu „Szkoła Kluczowych Kompetencji”, złożone przez ZS nr 23 we Wrocławiu.

W szkole imponująca jest liczba zajęć pozalekcyjnych oraz zaangażowanie w nie nauczycieli (prawie wszyscy). Językiem wiodącym w ZS nr 23 jest angielski, jako język drugi nauczany jest niemiecki, francuski lub rosyjski.

W dyskusji zwrócono uwagę na to, że problemem wymagającym rozwiązania w najbliższej przyszłości jest zwiększenie dostępu do Internetu w salach lekcyjnych i pracowniach. W tej chwili dostęp ten jest dalece niewystarczający. Mankamentem pracy szkoły jest też niedostateczna w stosunku do potrzeb liczba nowoczesnych technologii pomocnych w uczeniu (np. laptopy, tablice interaktywne, rzutniki multimedialne etc.) oraz brak edukacyjnej platformy e-learningowej (jest w planach).

3.2. Charakterystyka uczniów szkoły

W Zespole Szkół nr 23 uczy się obecnie 439 uczniów, z czego w liceum profilowanym 37, w technikum 371, a w szkole policealnej 31. Liczba zatrudnionych nauczycieli wynosi 70 osób.

Z ogólnej liczby uczniów 4 korzysta ze stypendiów socjalnych, 5 ze stypendiów unijnych, a jedna osoba z innej formy pomocy. Do szkoły z okolicznych miejscowości dojeżdża 162 uczniów, a największa odległość dojazdu wynosi aż 400 km. Przy szkole jest internat, w którym mieszka 7 osób (internat służy też uczniom innych szkół).

W ubiegłym roku szkolnym naukę ukończyło 159 uczniów, z czego liczba maturzystów wynosiła 135 osób. 18 na 21 osób zdało egzamin zawodowy dla technika spedytora. Losy absolwentów nie są szczegółowo monitorowane, choć byli uczniowie często podtrzymują więzi ze szkołą, uczestniczą w różnych spotkaniach i zjazdach. Poziom wiedzy i umiejętności uczniów jest bardzo zróżnicowany, na co zwrócono uwagę w dyskusji – są uczniowie bardzo ambitni i zmotywowani, są przeciętni, są wreszcie tacy, którzy w naukę nie wkładają żadnego niemal wysiłku. Niektórzy przyszli do tej szkoły z własnego wyboru, za innych decyzję podjęli rodzice, są też uczniowie, którzy w wyborze szkoły kierowali się bliskością dworca czy presją środowiska rówieśniczego.

W roku szkolnym 2008/2009 uczniowie uczestniczyli w sumie w 12 olimpiadach (37 uczestników, brak laureatów) i konkursach (675 uczestników, 16 laureatów), jednak w zasadzie tylko jedna olimpiada bezpośrednio nawiązywała do zawodowego profilu kształcenia w ZS nr 23 (logistyczna). Uczniowie chętniej biorą udział w konkursach wewnątrzszkolnych.

Olimpiady:

- Olimpiada Logistyczna – 12 uczestników;
- Olimpiada o AIDS – 5 uczestników;
- Olimpiada Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym – 11 uczestników;

- Olimpiada Wiedzy o Prawach Człowieka – 7 uczestników;
- Olimpiada Wiedzy o Unii Europejskiej – 2 uczestników.

Konkursy:

- Konkurs Plastyczny i Fotograficzny organizowany przez Wydział Zdrowia U.M. – 3 uczestników;
- Konkurs szkolny recytatorski – 10 uczestników, 1 laureat;
- Szkolny Konkurs Ortograficzny – 300 uczestników, 1 laureat;
- Stop przemocy – profilaktyka zachowań społecznych – 300 uczestników, 6 laureatów;
- Oxford – Międzynarodowy Konkurs Matematyczny – 25 uczestników, 2 laureatów;
- Międzyszkolny Konkurs Wratislavia Aeterna – 26 uczestników, 4 laureatów;
- Turniej Wiedzy o Francji – 4 uczestników, 1 laureat;
- Konkurs o Napoleonie – 7 uczestników, 1 laureat.

W ramach współpracy z Towarzystwem Miłośników Wrocławia, Urzędem Miejskim we Wrocławiu oraz Wrocławskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli Zespół Szkół Nr 23 współorganizuje międzyszkolny cykl konkursów o nazwie „Magnum Praemium Wratislaviae”. Celem przedsięwzięcia jest połączenie konkursów poświęconych historii, tradycji, kulturze, sztuce i innym zagadnieniom związanym z Wrocławiem w jeden wspólny cykl. Każda szkoła zdobywa punkty, a ich końcowa suma decyduje o miejscu w „Magnum Praemium Wratislaviae”³¹. Na przykład w ramach II edycji „Magnum Praemium Wratislaviae” niedawno odbył się konkurs fotograficzny „Magiczny Wrocław widziany z Odry”.

W tym roku jeden uczeń wygrał w konkursie internetowym na temat wiedzy o obecności Polski w Unii Europejskiej pod hasłem „Wygraj wyjazd do Parlamentu Europejskiego” (organizator: biuro Poseł Lidii Geringer de Oedenberg). Nagrodą jest wizyta w Parlamencie Europejskim w Brukseli.

Uczniowie mają też możliwość od 1999 r. wyjazdów do Drezna do zaprzyjaźnionej szkoły o podobnym profilu. Wiele zawiązanych podczas tych wyjazdów kontaktów i przyjaźni trwa do dzisiaj. Problemem jest jednak to, że niektórzy uczniowie niechętnie wyjeżdżają. Przyczyną może być bariera językowa oraz kulturowa. Jednak ci, którzy decydują się na wyjazd, są potem bardzo zadowoleni – uczą się języka, robią wspólne projekty, uczestniczą w zajęciach, wycieczkach, piszą potem majjle. Współpraca ze szkołami w Niemczech trwa od 1990 r. i była inicjatywą ZS nr 23 (w latach 90. działała w szkole orkiestra, której członkowie brali udział w wyjazdach).

---

³¹ http://www.zs23.wroclaw.pl/przedmiot/konkursy/biblioteka/2009_2010/mpw.pdf.

Uczniowie uczestniczą również w kołach zajęć pozalekcyjnych, których liczba jest imponująca, a celem staje się wspieranie w rozwoju oraz inspirowanie uczniów do własnych poszukiwań. Działają takie koła, jak: informatyczne, strzeleckie, teatralne, Klub Europejski, SKS, koła przedmiotów ogólnokształcących, koła przedmiotów zawodowych, Dyskusyjny Klub Filmowy.

Jednak jednym z podstawowych działań szkoły dotyczącym uczniów jest realizowanie przez nich praktyk zawodowych u różnych pracodawców. Jest to okazja do poznania przyszłego miejsca pracy, jego specyfiki, zasad i zakresu działania, kompetencji niezbędnych do wykonywania danego typu pracy, rozmowy z osobami tam zatrudnionymi. Celowi temu służą również wizyty u pracodawców, na które uczniowie idą jako grupa.

Wśród problemów dotyczących uczniów wymieniano: słabe zdolności uczniów; słabą percepcję, brak chęci i aspiracji do nauki; niską motywację wynikającą z braku przekonania, że zdobyta wiedza może procentować w przyszłości i pomoże w znalezieniu pracy; trudną sytuację rodzinną; niski poziom wiedzy wyniesionej z gimnazjum; utrudnienia w postaci dojazdów do szkoły spoza Wrocławia.

3.3. Charakterystyka kadry pedagogicznej

Kadra pedagogiczna w ubiegłym roku szkolnym liczyła 70 nauczycieli. Zespół Szkół nr 23 jest kierowany przez dyrektora oraz jej trzy zastępczynie (dwie to panie wicedyrektor, trzecia jest kierownikiem internatu). Nauczyciele podzieleni są na zespoły przedmiotowe – humanistyczny i przedmiotów zawodowych. W ramach zespołu humanistycznego działa 5 komisji: języka polskiego i języków obcych; historyczno-geograficzna, WF-PO, chemiczno-biologiczna, matematyczno-fizyczna. Zespół przedmiotów zawodowych podzielony jest na 2 komisje: logistyczno-spedytorską oraz dróg i mostów. Ponadto szkoła zatrudnia pedagoga, ze szkołą współpracuje na pół etatu również psycholog. 2 osoby pracują w bibliotece, 8 osób to kadra administracyjna, a 17 – pracownicy obsługi szkoły.

Kadra pedagogiczna ZS nr 23 jest wysoko wykwalifikowana. Każdy z nauczycieli ukończył studia wyższe z tytułem magistra, większość to nauczyciele dyplomowani. Wielu spośród nich ma za sobą jedno lub kilka studiów podyplomowych. Nauczyciele uczestniczą w konferencjach metodycznych we Wrocławiu. W szkole realizowany jest również wewnątrzszkolny system kształcenia nauczycieli. Szkoła posiada środki na ich doksztalcenie.

Nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących dobrze współpracują z nauczycielami przedmiotów zawodowych, a charakter tej współpracy zależy od zaangażowanych stron i bieżącej potrzeby, np. nauczyciel informatyki wspiera innych nauczycieli, jeśli chodzi o technologie IT, językowcy współpracują z nauczycielami

przedmiotów zawodowych (słownictwo fachowe), nauczyciele przedsiębiorczości współpracują z matematykami. Niektóre realizowane w szkole projekty mają charakter interdyscyplinarny.

W dyskusji zwrócono uwagę na potrzebę stworzenia wspólnej platformy edukacyjnej e-learningowej Moodle, która sprzyjałaby wymianie informacji zarówno między sami nauczycielami, jak i między nauczycielem a uczniem. Strona internetowa szkoły stanowi tymczasowo namiastkę takiej platformy. Część nauczycieli może się obawiać takich nowości, jednak po szkoleniach obawy często pryskają. Podobne opory były przed wprowadzeniem dziennika elektronicznego (szkoła właśnie się do tego przygotowuje, nauczyciele przeszli już szkolenia).

W kwestionariuszu dyrektor wyraziła jednak swoje obawy, że część nauczycieli jest niechętna wprowadzaniem zmianom czy dodatkowym obowiązkom. Większość kadry widzi jednak konieczność zmian i rozwoju szkoły jako instytucji oraz własnego rozwoju zawodowego. Część osób sama przejawia inicjatywę i zwraca się do dyrekcji z prośbą o wsparcie. Są również nauczyciele zatrudnieni w niepełnym wymiarze godzin, co sprawia, że mniej angażują się w życie szkoły.

Dyrektor podkreśliła jako silną stronę szkoły wypracowaną przez lata współpracę nauczycieli w zespołach przedmiotowych. Jako atut wymieniła również współpracę z osobami, którym nie boi się powierzać odpowiedzialności za różne zadania. Docenia również pomysłowość niektórych nauczycieli i dbałość o własny rozwój.

3.4. Współpraca szkoły z instytucjami samorządu lokalnego, pracodawcami, instytucjami pozarządowymi

W punkcie 3.2 wspomniano już o współpracy z Towarzystwem Miłośników Wrocławia. Szkoła współpracuje również z Urzędem Miejskim we Wrocławiu (szczególnie Wydział Edukacji, Biuro Promocji Miasta, Wydział Zdrowia), Centralną Komisją Edukacyjną oraz Wrocławskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli (współorganizacja konkursu „Magnum Praemium Wratislaviae”). Ponadto szkoła podtrzymuje kontakty z instytucjami publicznymi i niepublicznymi, w których uczniowie odbywają praktyki zawodowe (szczegóły w p. 4.3).

Jeśli chodzi o środowisko lokalne, to szkoła współpracuje z Radą Osiedla Huby, ze Strażą Pożarną, Strażą Miejską, Policją, Sanepidem, Ośrodkiem Profilaktyki Środowiskowej, Młodzieżowym Ośrodkiem Socjoterapii, Monarem, Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej AD, Polskim Instytutem Ericksonowskim, Poradniami Psychologiczno-Pedagogicznymi, Związkiem Sybiraków, a także z Policealną Szkołą Detektywów i Pracowników Ochrony O'chikara. W szkole są uczniowie zaangażo-

wani w wiele działań w ramach Wolontariatu. Klasy biorą udział w akcji Sekretariat Misyjny – Adopcja Serca. W konkursie „Wrocław – Miasto Spotkań” w 2006 r. uczniowie pojechali razem reprezentacją władz miasta na kilkudniową wycieczkę do Berlina oraz otrzymali nagrody.

Zespół Szkół nr 23 współpracuje również z uczelniami wyższymi: Wyższą Szkołą Logistyki w Poznaniu, Międzynarodową Wyższą Szkołą Logistyki i Transportu we Wrocławiu oraz z Politechniką Wrocławską. Ponadto szkoła podtrzymuje kontakty z Centrum Informacji Zawodowej w Wałbrzychu oraz Krajowym Ośrodkiem Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej (KOWEziU) w Warszawie. Z instytucji zagranicznych nawiązana jest współpraca z Berufliches Schulzentrum für Elektrotechnik w Dreźnie.

W dyskusji podkreślono, że barierą dla współpracy z różnymi instytucjami (szczególnie edukacyjnymi) jest często konieczność wnoszenia opłat, np. za udział w warsztatach czy szkoleniach.

Współpraca z rodzicami uczniów rozwija się generalnie dość dobrze, zależy to jednak od charakteru danej klasy. Część rodziców włącza się w działania szkoły, wielu uczestniczy w zebraniach.

3.5. Funkcjonujące w szkole inicjatywy uczniowskie

W Zespole Szkół nr 23 działa Samorząd Uczniowski, który realizuje swój plan pracy na podstawie planu wychowawczego szkoły oraz kalendarza imprez i uroczystości szkolnych. Samorząd pełni funkcję doradczą oraz wydaje opinie dotyczące aktów pracy wewnątrzszkolnej. Spotkania w roku szkolnym 2008/2009 dotyczyły m.in. opiniowania skreśleń uczniów, przygotowania imprez szkolnych.

Uczniowie zaangażowani są również w wiele innych działań:

- koła zainteresowań;
- Wolontariat;
- Radosna Parada Niepodległości;
- Klub Honorowego Krwiodawcy;
- Klub Europejski;
- programy promocji zdrowia i profilaktyki uzależnień;
- akcje charytatywne, np. Góra Grosza;
- organizacja współzawodnictwa klasowego na różnych płaszczyznach, tzw. „Liga klas”;
- prowadzenie Radiowęzła szkolnego – uczniowie prowadzą audycje radiowe;
- uczestniczenie w posiedzeniach Parlamentu Młodzieży;

¹⁷ Por. http://www.zsz1strzelce.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=173&Itemid=57 [dostęp: 10.04.2010].

- działania teatralne.

Uczniowie prowadzą własną gazetkę o nazwie „Pociąg”. Jej celem jest „(...) przekazywanie informacji na tematy związane ze szkołą. W szczególności zaś wydarzeń kulturalnych, artystycznych, sportowych. Chcemy poruszać zarówno zagadnienia związane ze sposobami uczenia się, psychologii, jak i sprawy niezbędne do właściwego funkcjonowania w środowisku szkolnym”³². W gazetce znajdziemy informacje o ofercie kół pozalekcyjnych, o aktualnych wydarzeniach szkolnych, konkursach, stypendiach. Na stronie szkoły znajdziemy numery z 2009 r.

Uczniowie są organizatorami licznych imprez szkolnych, takich jak:

- gala „Złote Pióra dla Najlepszych Nauczycieli” ZS nr 23 z okazji Dnia Edukacji Narodowej;
- organizacja pierwszego dnia wiosny;
- działalność teatralna;
- udział w Paradzie Niepodległości;
- kiermasz podręczników używanych;
- otrzęsiny klas I;
- organizacja innych okolicznościowych imprez szkolnych: andrzejki, wigilie klasowe, mikołajki.

W dyskusji oraz kwestionariuszach nauczyciele kilkakrotnie podkreślali jednak niską motywację uczniów i brak zaangażowania w życie szkoły. Wynika to z wielu powodów: trudności w uczeniu się, presji środowiska, konieczności dojeżdżania spoza Wrocławia, problemów rodzinnych (rozwoły, przemoc domowa, nieobecność rodziców migrujących za granicę za pracą), problemów emocjonalnych, uzależnień.

3.6. Planowane kierunki rozwoju szkoły

Podstawowym celem szkoły sformułowanym w jej Statucie jest wspomaganie ucznia w jego wszechstronnym rozwoju oraz tworzenie pozytywnie oddziałującego środowiska wychowawczego³³. Realizacja tego celu uzależniona jednak jest od wielu warunków określających praktyczny wymiar życia szkoły. Składają się na nie m.in. jakość i dobra współpraca kadry pedagogicznej, sprawne zarządzanie, zaplecze dydaktyczne, sprzyjające bezpośrednio otoczenie szkoły, współpraca z pracodawcami i środowiskiem lokalnym, motywacja do nauki uczniów.

---

³² Z zaproszenia do współpracy od redakcji: <http://www.zs23.wroclaw.pl/pociag/index.html>.

³³ Statut Zespołu Szkół nr 23, rozdz. 1, § 1, p. 12, <http://www.zs23.wroclaw.pl/dokument/szs23.pdf>.

Na podstawie zebranych danych można powiedzieć, że ZS nr 23 rozwija się w kilku kierunkach: 1) rozwój uczniów (zwiększanie motywacji uczniów do nauki, rozbudzanie zainteresowań, praca nad kształceniem umiejętności zawodowych i językowych, wspieranie w rozwiązywaniu problemów życiowych rzutujących na naukę); 2) rozwój zawodowy kadry pedagogicznej (różne formy kształcenia i doskonalenia zawodowego, uczenie się korzystania z technologii informatycznych, praca nad stworzeniem zgranego zespołu); 3) informatyzacja szkoły (zwiększanie dostępu do Internetu, wprowadzanie interaktywnych środków dydaktycznych, wymiana sprzętu i zakup nowych technologii, wprowadzanie e-learningu za pomocą wirtualnej platformy edukacyjnej).

W najbliższym czasie w szkole zostaną uruchomione dwa nowe kierunki kształcenia zawodowego – będzie się można kształcić w zawodzie technik eksploatacji portów i terminali oraz technik transportu kolejowego.

4. KOMPETENCJE KLUCZOWE I ZAWODOWE

4.1. Możliwości zatrudnienia i funkcjonowanie absolwentów na lokalnym oraz regionalnym rynku pracy

Niestety, brak szczegółowych danych o losach absolwentów – czy podejmują oni dalsze kształcenie, czy znajdują pracę zgodną lub nie z kwalifikacjami oraz czy może stają się bezrobotni. Z kontaktów z byłymi uczniami (incydentalne lub przy okazji spotkań absolwentów) wiadomo jednak, że część z nich znajduje pracę zgodną z wykształceniem, również za granicą. Dość często zdarza się, że absolwenci podejmują pracę w miejscach, gdzie wcześniej odbywali praktyki. Na podstawie danych o lokalnym i regionalnym rynku pracy wiadomo jednak, że bezrobocie ludzi młodych jest we Wrocławiu i na Dolnym Śląsku znaczące – patrz punkt 2.2 niniejszej diagnozy. Z drugiej jednak strony w dyskusji podkreślono, że jest zapotrzebowanie na pracę osób ze specjalistycznym wykształceniem technicznym. Mimo wysokiego bezrobocia w regionie oraz tego, że dotyka ono szczególnie osoby młode, pesymizm uczniów jest często przesadzony i odbija się na ich motywacji do nauki. Obecnie bowiem, jak powiedziała dyrektor szkoły, są w ofercie miejsca pracy dla technika logistyka czy technika spedytora. Korzyścią z uczestnictwa w projekcie będą dla uczniów umiejętności aktywnego poszukiwania zatrudnienia, również za granicą w krajach, gdzie zarobki są dużo wyższe niż w Polsce.

4.2. Współpraca szkoły z pracodawcami

Współpraca szkoły z potencjalnymi przyszłymi pracodawcami dla absolwentów ZS dotyczy przede wszystkim organizacji praktyk uczniów. Odbywają się one w przedsiębiorstwach branży transportowej i spedycyjnej oraz w przedsiębiorstwach logistycznych. Wymienić tutaj należy takie firmy, jak: POLZUG, GEFCO, SCHENKER, Cargo PKP, Międzynarodowy Port Lotniczy. Ponadto praktyki mają miejsce w firmie ogrodniczej Sadkowski czy BZ WBK.

Dla uczniów przygotowujących się do zawodu technik dróg i mostów kolejowych w roku ubiegłym i obecnym praktykę organizował Dolnośląskie Przedsiębiorstwo Napraw Infrastruktury Komunikacyjnej Dolkom sp. z o.o.

Współpraca z firmami dotyczy też organizacji wycieczek uczniów, tak aby mogli oni poznać specyfikę potencjalnych miejsc pracy dla siebie, skonfrontować teorię z praktyką. Zwiedzano w ten sposób lotnisko, służbę, bank (gry strategiczne).

Problemem bywa to, że pracodawcy niechętnie przyjmują większe liczby osób (ok. 10–30) zarówno na praktykę, jak i na zwiedzanie. Konieczne wtedy jest rozdzielanie uczniów, tak by mogli odbywać praktyki u różnych pracodawców. Z kontaktów z pracodawcami i absolwentami wiadomo jednak, że część z nich znajduje zatrudnienie w miejscach, gdzie odbywali wcześniej praktyki. Świadczy to o sensowności praktyk, ponieważ korzyści płyną dla wszystkich stron zaangażowanych: uczniów, pracodawców oraz szkół.

5. KOMPETENCJE KLUCZOWE W PROCESIE DYDAKTYCZNYM

5.1. Znajomość zagadnienia kompetencji kluczowych przez kadre pedagogiczną

Termin „kluczowe kompetencje” jest w Polsce dosyć nowy, zyskujący sobie dopiero popularność. Z uwagi na profil ZS nr 23, nauczyciele z pewnością kładli dotychczas nacisk na rozwijanie takich kompetencji kluczowych uczniów, jak inicjatywność i przedsiębiorczość, kompetencje matematyczne i naukowo-techniczne oraz kompetencje językowe, niekoniecznie posługując się samym terminem.

W uzasadnieniu potrzeby uczestnictwa w projekcie „Szkoła Kluczowych Kompetencji” stwierdzono, że szkoła liczy na:

- podniesienie jakości pracy (co polepszy wyniki nauczania i poziom zdawanych egzaminów),

- rozwój kreatywności uczniów, logicznego myślenia, przetwarzania informacji i korzystania z nich w codziennym życiu,
- zwiększenie poczucia odpowiedzialności w wymiarze osobistym i społecznym,
- wdrażanie do samodzielności, otwarcie na postawy prospołeczne, kształtowanie postawy aktywnej wobec podejmowania i realizacji nowych wyzwań,
- wdrożenie do wypracowania u uczniów nawyku kształcenia i samokształcenia przez całe życie,
- skuteczne edukowanie młodzieży w kierowaniu własnym rozwojem swojej kariery,
- uatrakcyjnienie nauki poprzez realizację projektów,
- podwyższenie kwalifikacji kadry pedagogicznej,
- korzystanie ze wspólnych zasobów sieciowych³⁴.

W dyskusji zwrócono uwagę na to, że silną stroną szkoły w implementacji kluczowych kompetencji jest baza szkoły oraz motywacja nauczycieli. Wsparciem w projekcie będzie w najbliższej przyszłości stworzenie platformy e-learningowej Moodle. Wśród słabych stron wymieniono jednak to, że baza wymaga stałej modernizacji i doposażenia, a wykorzystywane w procesie edukacyjnym oprogramowanie jest kosztowne. Problemem jest również niska motywacja uczniów do nauki oraz ich zaangażowanie w działania szkolne. Wymaga to określonego, przemyślanego podejścia oraz doświadczenia po stronie nauczycieli.

Oczekiwania nauczycieli wobec projektu implementacji kluczowych kompetencji trafnie wyraża następująca wypowiedź nauczycielki będącej również wicedyrektorem szkoły:

„Wchodząc w ten program, będziemy mogli dostarczyć uczniom takiego materiału, który ich zainteresuje. Bo w tej chwili młody człowiek nie wszystkim jest zainteresowany, nie jest zainteresowany uczeniem się, nie jest zainteresowany przebywaniem w szkole. Natomiast nowy sposób uczenia, nowy sposób przebywania w szkole i pewnych działalności, które szkoła może oferować, być może właśnie jakoś wpłynie na zmianę ich stosunku do szkoły i na inne postrzeganie tej instytucji (...)”³⁵.

³⁴ Dokumenty aplikacyjne do projektu „Szkoła Kluczowych Kompetencji”, złożone przez ZS nr 23 we Wrocławiu.

³⁵ Cytat z dyskusji grupowej z nauczycielami i dyrekcją, przeprowadzonej w szkole 16 kwietnia 2010 r.

5.2. Dotychczasowe doświadczenia w kształtowaniu kompetencji kluczowych w procesie dydaktycznym

Statut Zespołu Szkół nr 23 określa cel szkoły jako umożliwienie zdobywania wiedzy i umiejętności niezbędnych do uzyskania świadectwa ukończenia szkoły – i odpowiednio do typu szkoły – zdawania egzaminu maturalnego (dotyczy technikum i liceum profilowanego) oraz uzyskania tytułu technika³⁶. Statut określa też zadanie szkoły jako kształcenie umiejętności uczniów w zakresie:

- 1) interpretowania wiedzy na poziomie umożliwiającym wykonywanie zawodu,
- 2) obsługi nowoczesnych urządzeń wykorzystywanych w pracy,
- 3) organizacji stanowiska pracy,
- 4) rozwiązywania problemów w twórczy sposób,
- 5) prowadzenia negocjacji,
- 6) kierowania zespołem pracowników,
- 7) korzystania z różnych źródeł informacji technicznej i ekonomicznej,
- 8) stosowania obowiązujących przepisów prawa dotyczących działalności gospodarczej i kodeksu pracy³⁷.

Można założyć, że poszczególne kluczowe kompetencje są rozwijane u uczniów w różnych wymiarach pracy szkoły (dydaktycznym i wychowawczym), chociaż sformułowane we wniosku aplikacyjnym problemy, z jakimi zmagają się szkoła, mogą poważnie utrudniać tę pracę. Wśród takich problemów wymieniono:

- brak nauczycieli z kwalifikacjami do nauczania w danym zawodzie,
- niską frekwencję uczniów,
- słabe zdolności uczniów, słabą percepcję,
- brak chęci i aspiracji do nauki,
- niską motywację uczniów do nauki wynikającą z braku przekonania o możliwości wykorzystania zdobytej wiedzy w przyszłości i realnej szansy zdobycia pracy,
- trudną sytuację rodzinną niektórych uczniów,
- niezadowalający poziom wiedzy uzyskany w gimnazjum, małą ilość punktów z egzaminu gimnazjalnego, niską średnią na świadectwie,
- brak wspólnej platformy komunikacyjnej uczeń – nauczyciele przedmiotowi³⁸.

---

³⁶ Statut Zespołu Szkół nr 23, rozdz. 2, § 4, p. 1–3, <http://www.zs23.wroclaw.pl//dokument/szs23.pdf>

³⁷ Tamże, rozdz. 2, § 4, p. 8.

³⁸ Dokumenty aplikacyjne do projektu „Szkoła Kluczowych Kompetencji” złożone przez ZS nr 23 we Wrocławiu.

W dyskusji zwrócono uwagę, że dwie główne przeszkody we wprowadzaniu kluczowych kompetencji to brak odpowiedniego oprogramowania oraz niska motywacja uczniów. Wszystkie te problemy mogą rzutować na planowane rozwijanie kluczowych kompetencji w ramach projektu. Z drugiej jednak strony znajomość i korzystanie z kompetencji kluczowych może sprzyjać stopniowemu pokonywaniu lub łagodzeniu przynajmniej niektórych z tych trudności.

5.3. Formy realizacji podstawy programowej

Szkoła realizuje podstawę programową z przedmiotów ogólnokształcących i zawodowych według programów zalecanych przez MEN. Szczegółowy wykaz podręczników z przedmiotów ogólnych oraz zawodowych znajduje się na stronie szkoły: <http://www.zs23.wroclaw.pl/sz2.php?gdzie=dok>.

Uczestnictwo w projekcie „Szkoła Kluczowych Kompetencji” umożliwi tworzenie i realizację autorskich programów z takich przedmiotów jak: biologia i informatyka, język angielski oraz podstawy przedsiębiorczości. Ich celem ma być kształcenie u uczniów kluczowych kompetencji matematyczno-przyrodniczych, ICT, językowych i przedsiębiorczych. Tym samym zapewni to bardziej dokładną i atrakcyjną dla uczniów realizację podstawy programowej. W dyskusji z dyrekcją i nauczycielami wyrażono nadzieję, że uczestnictwo szkoły w projekcie sprawi, że zajęcia staną się dla uczniów atrakcyjniejsze, a tym samym wzrośnie ich motywacja i zainteresowanie nauką.

5.4. Dotychczasowe doświadczenia szkoły w projektach współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w kontekście kształtowania kompetencji kluczowych

Szkoła uczestniczy w projekcie, „Aktywizacja młodego człowieka na rynku pracy” w ramach EFS PO KL. Liderem projektu jest Dolnośląskie Centrum Informacji Zawodowej i Doskonalenia Nauczycieli w Wałbrzychu.

W ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2005–2007 w szkole utworzono i wyposażono trzy pracownie komputerowe: dwie z systemem MS Windows (2005 i 2006 r.) i jedną z systemem Mac OS X (2007 r.). Dzięki temu dofinansowaniu wzrosła jakość kształcenia zawodowego i ogólnego w pracowniach komputerowych oraz w centrum multimedialnym.

6. PODSUMOWANIE

6.1. Wnioski

1. Szkoła dysponuje zadowalającą bazą dydaktyczną i dbającą o własny rozwój kadry pedagogiczną. Władze szkoły dbają również o stałe rozwijanie i modernizowanie bazy dydaktycznej oraz kształcenie kadry.
2. Usytuowanie szkoły w centrum wojewódzkiego miasta sprawia, że jest to szkoła dostępna dla młodzieży ponadgimnazjalnej i osób dorosłych z Wrocławia oraz z okolic miasta.
3. Szkoła współpracuje z różnymi podmiotami: władzami lokalnymi, przedsiębiorstwami, bankami oraz organizacjami pozarządowymi.
4. Zarówno dyrekcja, jak i nauczyciele są otwarci na zmiany i przekonani o konieczności kształcenia ludzi otwartych i samodzielnych.
5. Rozwijanie kompetencji kluczowych u uczniów ZS nr 23 wydaje się wskazane z kilku powodów:
  - wysokiego w regionie bezrobocia szczególnie dotyczącego ludzi młodych;
  - zwiększającej się mobilności ludzi za pracą – wyposażenie absolwentów w KK zwiększy ich szanse na rynku pracy, również tym międzynarodowym;
  - szansy na wyrównanie szans edukacyjnych uczniów z terenów wiejskich, uczniów z rodzin dysfunkcyjnych;
  - potrzeby zwiększenia motywacji uczniów do nauki, zrozumienia przez nich wagi ciągłego kształcenia się, polepszenia umiejętności uczenia się i współpracy w grupie;
  - wagi zwiększenia samodzielności i odpowiedzialności uczniów za własny rozwój osobisty i zawodowy w sytuacji niepewności i zmienności świata zewnętrznego;
  - możliwości pogłębiania kompetencji językowych, co wzmocni pozycję absolwentów na rynku pracy i pomoże im nawiązywać kontakty.
6. Udział szkoły w projekcie rozwijania kluczowych kompetencji umożliwi:
  - rozwój zawodowy nauczycieli w zakresie wiedzy o kompetencjach kluczowych oraz na temat konstruowania i realizacji autorskich programów nauczania;

- wzrost jakości i konkurencyjności szkoły na lokalnym rynku edukacyjnym;
  - kształcenie osób samodzielnych, twórczych i dbających o własny rozwój;
  - osiąganie lepszych wyników edukacyjnych (w egzaminach końcowych, a także w olimpiadach i konkursach).
7. Absolwenci ZS nr 23 w dużym stopniu zagrożeni są bezrobociem, zarówno dlatego, że znajdują się w grupie ludzi młodych, nieposiadających doświadczenia, jak również dlatego, że zapotrzebowanie rynku na techników jest obecnie dosyć niskie.

6.2. Rekomendacje

1. Kształcenie praktycznych umiejętności zawodowych i życiowych uczniów z uwagi na charakter rynku pracy.
2. Położenie nacisku na pracę zespołową uczniów oraz planowanie ich własnego rozwoju, co przygotowuje ich do przyszłych zadań zawodowych i społecznych.
3. Wypracowanie metod pracy z uczniami słabiej zmotywowanymi, niechętnymi do nauki i mającymi problemy (indywidualizacja kontaktu z uczniem, rozbudzenie zainteresowań uczniów, przygotowanie nauczyciela do wspierania ucznia w rozwoju całościowym, nie tylko edukacyjnym i zawodowym).

Podjęcie się próby badania losów absolwentów, co pomoże w modyfikacji programów nauczania pod kątem wymogów rynku pracy.